

שמות פרק ד

(א) ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך יקוק: (ב) ויאמר אליו יקוק <מזה> מה זה בידך ויאמר מטה: (ג) ויאמר השליכוהו ארצה וישליכוהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: (ד) ויאמר יקוק אל משה שלח ידך ונאחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: (ה) למען יאמינו כי נראה אליך יקוק אלהי אבותם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: (ו) ויאמר יקוק לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשג: (ז) ויאמר השב ידך אל חיקך וישוב ידו אל חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו: (ח) והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: (ט) והיה אם לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקלך ולקחת מממי היאר ונשכת היבשה והיו המים אשר תקח מן היאר והיו לדם ביבשת: (י) ויאמר משה אל יקוק בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלש גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: (יא) ויאמר יקוק אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אדם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יקוק: (יב) ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתך אשר תדבר: (יג) ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח: (יד) ויחר אף יקוק במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעת כי דבר דבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמת בלבו: (טו) ודברת אליו ושמת את הדברים בפי ואת אנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון:

הש"

ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה, שנאמר (שמואל א ב כז) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים, הוא אהרן. וכן ביחזקאל (כ ה) ואודע להם בארץ מצרים וגו', (שם ז) ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה נבואה לאהרן נאמרה: **כבד פה** - בכבידות אני מדבר, ובלשון לעז בלבי"א [נגמגמן]: (יא) **מי שם פה וגו'** - מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: **או מי ישום אלם** - מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך, ואת משרתיו חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין ההורגים מי עשאים עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת: **הלא אנכי** - ששמי ה' עשיתי כל זאת: (יג) **ביד תשלח** - ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן. דבר אחר ביד אחר שתוצא לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה: (יד) **ויחר אף** - ר' יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים א' כג כד) ומשה איש האלהים בנו יקראו על שבט הלוי: **הנה הוא יצא לקראתך** - כשתלך למצרים: **וראך ושמת בלבו** - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב: (טז) **ודבר הוא לך** - בשבילך ידבר אל העם וזה יוכיח על כל לך ולי ולו ולכם ולהם הסמוכים לדבור, שכולם לשון על הם: **יהיה לך לפה** - למליץ, לפי שאתה כבד פה: **לאלהים** - לרש:

(ב) **מזה בידך** - לכך נכתב תיבה אחת, לדרוש מזה שבידך אתה חייב ללקות, שחשדת בכשרים. ופשוטו כאדם שאומר לחברו מודה אתה שזו שלפניך אבן היא. אומר לו הן. אמר לו הריני עושה אותה עץ: (ג) **ויהי לנחש** - רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל ותפש אומנותו של נחש: (ד) **ויחזק בו** - לשון אחיזה הוא, והרבה יש במקרא (בראשית יט טז) ויחזיקו האנשים בידו, (דברים כה יא) והחזיקה במבושיו, (שמואל א יז לה) והחזקתי בזקנו. כל לשון חזק הדבוק לבי"ת, לשון אחיזה הוא: (ו) **מצרעת כשג** - דרך צרעת להיות לבנה (ויקרא יג ד) אם בהרת לבנה היא. אף באות זה רמז שלשון הרע סיפר באומרו (פסוק א) לא יאמינו לי, לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע: (ז) **ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו** - מכאן שמדה טובה ממהרת לבא ממדת פורענות, שהרי בראשונה לא נאמר מחיקו: (ח) **והאמינו לקל האת האחרון** - משתאמר להם שבבילכם לקיתי על ספרתי עליכם לשון הרע יאמינו לך, שכבר למדו בכך שהמזדווגין להרע להם לוקים בנגעים, כגון פרעה ואבימלך שבביל שרה: (ט) **ולקחת מממי היאר** - רמז להם שבמכה ראשונה נפרע מאלהותם: **והיו המים וגו'** - והיו והיו שתי פעמים. נראה בעיני, אלו נאמר והיו המים אשר תקח מן היאר לדם ביבשת, שומע אני שבידו הם נהפכים לדם ואף כשירדו לארץ יהיו בהוייתן, אבל עכשו מלמדנו שלא יהיו דם עד שיהיו ביבשת: (י) **גם מתמול וגו'** - למדנו שכל שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד (להלן פסוק יג) שלח נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה, שלא היה רוצה

רמב"ן

(א) **ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי** - אותה שעה דבר משה שלא כהוגן, הקב"ה אמר לו ושמעו לקולך (לעיל ג יח), והוא אמר והן לא יאמינו לי, מיד השיבו הקב"ה בשיטתו ונתן לו אותות לפי דבריו. לשון ואלה שמות רבה שיאמינו בו הזקנים רק לא הזכיר שיאמינו העם, או שישמעו לקולו ואולי לא יאמינו בלב שלם. ואיננו נכון. אבל יתכן שנאמר כי ושמעו לקולך איננה הבטחה רק צוואה, ושמעו לקולך כי ראוי להם שישמעו, ותבא אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים. וכן ושמעו מצרים כי העלית בכחך ואמרו אל יושב הארץ (במדבר יד יג ד), ראוי שיהיה ככה, וכן בזאת תדע כי אני ה' (להלן ז יז), ראוי, לא מתקיים. וכן והאמינו לקול האות האחרון בפרשה הזאת (פסוק ח), ורבים כן: והנכון בעיני, כי ושמעו לקולך לבא עמך אל המלך ולאמר לו אלהי העברים נקרא עלינו, כי מה יפסידו. והנה השם הודיעו כי לא יתן אותם מלך מצרים להלך, ולכן אמר משה והן לא יאמינו לי אחרי ראותם שלא יתן אותם פרעה להלך ולא ישמעו עוד לקולי כלל, כי יאמרו לא נראה אליך ה', שאלו היית שליח השם לא ימרה פרעה את דברו. או שיאמרו לא נראה אליך השם הגדול במדת הרמים לעשות לנו אותות ומופתים כאשר אמרת כי אינך גדול מהאבות, ולכן לא שמע פרעה, שאלו פרעה היה מאמין בדברך היינו יוצאים על כל פנים, ואין עונותינו מבדילים בינינו ובין הרחמים: (ג) **ויהאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה** - לא הבינותי למה עשה האותות למשה, כי מאמין היה משה שהקב"ה מדבר עמו. והראוי שיאמר המטה אשר בידך תשלך ארצה לפניכם והיה לנחש, וכן באות השני, כאשר אמר בשלישי ולקחת ממימי היאור (פסוק ט). ולכן נאמנו דברי רבותינו (שמו"ר ג טז) שהיה לו הראשון רמז שספר עליהן לשון הרע, והשני להענישו בו. וזה טעם וינס משה מפניו, כי פחד שמא יענש וינשכו הנחש. וכל אדם מתרחק מן המזיק לו אע"פ שידע שאם יהיה כן בחפץ השם אין מציל מידו. ואולי אע"פ שהודיעו (לעיל פסוקים יד טו) השם הגדול שבו נברא העולם ובו נהיה כל דבר, רצה להראותו כי בו יעשו אותות ומופתים בשנוי התולדות, למען יתחזק הענין בלבו של משה וידע באמת כי על ידו יעשו בעולם דברים מחודשים. ודי למשה בשני האותות, ולא היו שם מים, על כן צוהו שיעשה האות השלישי לעיני העם: (ה) **למען יאמינו כי נראה אליך** - פתרונו שיאמינו בעשותך כן לפניכם, ויקצר הכתוב בזה כי ידוע כי על מנת שיעשה כן לפניכם ויאמינו בו יראנו נפלאות:

ספר מ' השילוח - פרשת שמות

לך ואספת כו' ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי, אף שבטח משה כי יאמינו מאחר שהשי"י שלחו ובוודאי יצליח, אך אמר כי לא יאות לשלוח הנשלך מהשי"י שלא יהי' בידו כח להכריחם לשמוע אליו ולא שיבא אליהם בבקשה, ויאמר מזה בידך ויאמר מטה ויאמר השליכהו ארצה ויהי לנחש, כי מטה רומז על שורש החיים כדאיתא בגמ' עתידי' צדיקים שיחי' מתים שנאמר ואיש משענתו בידו, השליכהו ארצה ויהי לנחש, היינו שהראה לו שלא יצאו הדברים הללו משורש החיים רק הוא גוון הנראה לחיים ובשורש אין בו ממש כי ע"ז רומז נחש, כי הי' לך להבין שלא בידי לבות בני אדם להטותם כפי רצוני, אם שלחתי אותך הי' לך להאמין כי אשלח בלבם שיוכרחו לשמוע לך. וינס משה מפניו היינו שהבין טעותו, ויאמר לו שלח ידך ואחוז בזנבו היינו שתעייך בזה הדבר עצמו איך בא בלבך זה הרעיון לחשוב כי לא יאמינו לך, הלא זה עצמו ג"כ אינו רק ברצון השי"י, וכאן הראה לו שנמצא מקום לדבריו כי כן עלה במחשבה שאיזה פעמים יכשלו שלא יאמינו לו היינו במחלוקת קרח:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.